

Op pad met... Arno Willems bij Langbroek

CV Ir. A.J.H. Willems

1977-1984	Landbouwniversiteit Wageningen, afstudeerrichting Bosbouw
1984-1985	Themagroep Regionale Ontwikkeling, Landbouwniversiteit, bureauhoofd en begeleider onderzoek
1985-1987	Landbouwniversiteit Wageningen, universitair docent sociale aspecten van bos en bosbouw
1987-1991	Ministerie van LNV, beleidsmedewerker bosbedrijfstakingontwikkeling
1991-1993	Stichting Nederlandse Vrijwilligers, Mali, projectleider bosbouw
1994-1997	Staatsbosbeheer, hoofd bedrijfsbureau Friesland en afdeling Informatievoorziening
1998-2010	Directeur/bestuurder Unie van Bosgroepen
2010-heden	Directeur Landschapsbeheer Nederland (LBN)

Functies (een selectie)

2011-heden	lid bestuur Stichting Rijp en Groen (generatiedialoog)
2011-heden	lid bestuur Stichting Oudemans en B.V. Schovenhorst, landgoed Schovenhorst
2010-heden	voorzitter Bestuur Stichting Bargerveen
2006-2009	voorzitter Koninklijke Nederlandse Bosbouwvereniging KNBV
2000-2004	secretaris Stichting ProBos
2001-2002	penningmeester Stichting Goed Hout/ FSC-Nederland

Die bezuinigingen zijn een sluipmoordenaar

Hij heeft niet zoveel zin om maar te blijven jheremiëren over die bezuinigen op natuur en landschap. Voor Arno Willems, directeur van Landschapsbeheer Nederland, is dat een feit. Net zoals het een feit is dat die bezuinigingen zullen werken als een sluipmoordenaar. Op korte termijn merk je er misschien niet veel van maar op den duur verslonst het landschap. “Als we tussen nu en vijf jaar niets doen zijn we 20% van onze landschapselementen kwijt.”

Waarom heb je ons hier mee naartoe genomen?

“Ik woon op de overgang van de Utrechtse Heuvelrug naar het Kromme Rijngebied. Langs de weg die we genomen hebben, zie je mooi de overgang van zand naar klei, van een gesloten landschap met veel bos naar een meer open landschap met voornamelijk weiden en hooilanden, een enkel hakhoutbosje en griend en nog opmerkelijk veel kleine landschapselementen. Samen met de vele landgoederen die hier liggen maken die dat tot een aantrekkelijk landschap. Ik heb jullie naar twee van die landgoederen, Leeuwenburg en Moersbergen, meegenomen, omdat die een voorbeeld zijn van hoe we er sinds de Relatienota uit 1975, met vallen en opstaan, in geslaagd zijn om de relatie tussen landbouw en natuur op een fatsoenlijke manier te regelen. Het resultaat is dit afwisselende landschap met bos, hakhout, waterpartijen en weiden. Die eenheid dreigt nu verloren te gaan. Bleker heeft gezegd: “Geef mij dat agrarisch cultuurlandschap maar. Het beheer daarvan ga ik regelen via het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).” Het is maar zeer de vraag of dat lukt en of deze landbouwgronden hier over een aantal jaren op dezelfde manier door boeren en het Utrechts Landschap beheerd en gebruikt kunnen worden als nu.”

Dat moet je even uitleggen.

“Je hebt nu nog het Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (SNL). Dat heeft

drie poten. Er is een natuurkant voor dat wat Natuurmonumenten, Provinciale Landschappen, gemeenten en particulieren met een landgoed of een natuurterrein doen. Je hebt ook een agrarische kant. Die is voor het akkerranden- en weidevogelbeheer, dus alles wat met het agrarisch cultuurlandschap te maken heeft. En je hebt een landschapskant voor houtwallen, wilgen en al die elementen die je hier ziet. Om het ingewikkeld te maken kan de vergoeding daarvoor gegeven worden via de natuur- en via de agrarische kant. Heel praktisch, als zo'n houtwal grenst aan een natuurgebied en het Utrechts Landschap is daar de eigenaar van, dan loopt de vergoeding via de natuur-

kant, is het een houtwal die staat op een agrarisch bedrijf dan kan de boer een vergoeding voor het onderhoud aanvragen. Dat hele stelsel wordt nu herzien. Bleker heeft gezegd dat de provincies die natuurkant maar met de terreinbeheerders moeten regelen. Over de landschapskant zegt hij niet zoveel. En dat agrarisch natuurbeheer, waar nu jaarlijks zo'n 100 miljoen in omgaat, wil hij zelf regelen via het GLB, grotendeels via de eerste pijler. Maar het GLB is geen regeling die gericht is op landschap. De eerste pijler van het beleid betreft directe inkomenssteun voor boeren. Uit de vergroening van de landbouw, de 7% van het areaal dat gebruikt moet worden

voor ecologische zones en het plattelandsbeleid (tweede pijler) moet dan iets voor natuur en landschap gedaan worden. Het eerste probleem is dat boeren – en dat begrijp ik goed – geld van het GLB nog zien als boerengeld en niet als belastinggeld waar ook nog leuke groene dingen mee gedaan kunnen worden. Wil dat laatste kunnen gebeuren dan zal die opvatting moeten veranderen. De vraag is hoe snel dat zal gaan. Verder praten we nu over de komende periode van het GLB die loopt van 2014 tot 2020. Of er daarna nog een ronde komt, is

maar helemaal de vraag. Het GLB waar veel geld in omgaat, staat onder steeds grotere druk. Dus als je al iets regelt dan is dat voor zeven jaar, terwijl natuur en landschap bij uitstek zaken van de lange adem zijn. En een derde probleem is dat een groot deel van die vergoedingen binnen het agrarisch natuurbeheer gebaseerd is op inkomstenderving. Via het GLB kan en mag dat niet. Daarmee is in feite de conclusie te trekken, dat het agrarische natuurbeheer binnen het GLB een hele moeilijke zaak wordt. Dat betekent dat het soort landschappen dat je

hier ziet met een groot aandeel agrarisch natuurbeheer niet meer onderhouden zal worden.”

Om dit punt onder de aandacht te brengen heb je hele en halve marathons gelopen in de twaalf provincies met als eindbestemming de verschillende provinciehuizen. De slogan was: wij houden ons Nederlandse cultuurlandschap op de been. Wat heeft dat opgeleverd?

“Er zijn een paar dingen uitgekomen. Ik vond het op de eerste plaats al heel bijzonder dat ik op twaalf werkdagen achter elkaar met alle twaalf gedeputeerden, verantwoordelijk voor natuur en landschap, heb kunnen praten. Het was een heel mooi gebaar dat ze alle twaalf meededen. Blijkbaar wekte deze actie enige sympathie op. Wat ze in dat gesprek dan over mijn oproep kwijt wilden was heel verschillend. Sommigen zeiden volmondig ja. Natuurlijk omdat zij menen dat ze het mooiste cultuurlandschap van Nederland hebben en daar vol voor willen gaan. Ik had zeker het gevoel dat sommigen dat voluit meenden. Anderen staken de riedel af van moeilijk, moeilijk, moeilijk, want we hebben niet zoveel geld. “Sympathieke actie, landschap is belangrijk ook voor gezondheid, recreatie en beleving, maar ja het zal lastig worden om het overeind te houden, we gaan ons best doen.” Dat komt bij mij toch iets anders over. Gedeputeerden voor natuur en landschap die zelf al een beetje op de rem gaan staan. Natuurlijk, het natuurbeleid is over

de heg gegooid en die wordt niet eens meer gesnoeid, zeg ik wel eens, maar ik voelde duidelijk verschil in energie waarmee mensen voor bepaalde dingen staan.”

Klinkt niet al te hoopgevend. Wat gaan we merken van de bezuinigingen op landschap en natuur?

“Even grofweg. Er gaat 72% minder rijks-geld naar natuur en landschap. Van de inkomstestroom die naar natuur en landschap ging, maakte de rijksstroom een substantieel deel uit, ongeveer de helft. Er wordt flink gekort op de aankoop van gronden voor de EHS, maar het grootste deel

van het geld dat nu niet meer komt, ging naar onderhoud en beheer. Dat zal niets anders kunnen betekenen, dan dat zich daar minder professionals mee bezig kunnen houden, wat op zich al jammer is, maar vooral dat er op dat terrein simpelweg veel minder gedaan kan worden. Die 35 tot 40 duizend vrijwilligers die wij ondersteunen kunnen dat niet opvangen. Je ziet het niet direct, de achteruitgang zal sluipend gaan. Die bezuinigingen zijn een sluipmoorde-naar. Er zijn mensen die zeggen: kijk om je heen, het staat er toch mooi bij. Dat is niet in alle gevallen zo. We hebben een meet-net agrarische cultuurlandschap en op ba-

sis van een steekproef die mede opgezet is door Alterra kijken wij naar hoe het gaat met landschappelijke elementen in Nederland. Die blijken nog steeds achteruit te gaan. Twintig procent van die elementen is bedreigd. En bedreigd is dan gedefinieerd als: als je er binnen vijf jaar niets aan doet dan kukelt het in elkaar en is herstel niet meer mogelijk. Dat is nogal wat. Je kunt ook zeggen: dan heb je nog vijf jaar om in actie te komen. Maar aangezien er steeds minder middelen zijn voor zo'n actie is dat behoorlijk zorgwekkend.”

Heeft deze crisis ook nog positieve kanten?

“Ik zie twee goede kanten. Er zijn nu allerlei partijen die zich achtergesteld en aangevallen voelen en die iets moeten. Het zou het heel mooi zijn als al die partijen zouden zeggen: we gaan samen een oplossing zoeken. Samen kijken hoe dat het beste kan. Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de Provinciale Landschappen, Landschapsbeheer Nederland, agrarische natuurverenigingen en LTO, lijkt me een heel mooi rijtje als die het onderling eens zouden worden. De praktijk is dat dat niet zomaar gebeurt. Dat vergt een paar dingen. Dat vergt dat je over je eigen beleid en schaduw heenstapt. Dat vergt dat je de ander net zo serieus neemt als jezelf. En dat vergt ook dat er geen politieke of bestuurlijke situaties gecreëerd worden die zo'n overleg bij voorbaat al erg moeilijk maken. En wat dat betreft maakt Bleker het niet gemakkelijk. Dat geeft nu even wat aan-

loopmoeilijkheden en struikelpartijen, maar ik denk toch dat het uiteindelijk wel goed komt. Je zou kunnen zeggen dat dat dan te danken is aan de grote veranderingen van nu.

Het tweede positieve is niet zo heel concreet te benoemen. De complete verwar- ring van nu kan een bron zijn van waaruit weer opgebouwd kan worden, bijvoor- beeld wat betreft draagvlak. Er was iets van technocratie in het natuurbeheer geslopen, het had geen menselijke maat meer, het sloot niet aan bij mensen die gewoon wandelen en een beetje van de omgeving willen zien. Daar waren we bin- nen de natuurbescherming misschien wat ver van af geraakt. Ik denk dat dat weer hersteld wordt. Dat is goed omdat dat op termijn winst oplevert.”

Vind je het nog wel leuk om op dit moment in deze sector werkzaam te zijn?

“Ja, ik ga ervan uit dat wat ik doe bij- draagt aan een mooie leefomgeving. En dat blijf ik leuk vinden. Als het moeilijk is, dan is het moeilijk, maar juist dan is het goed om te blijven bedenken waar je het allemaal voor doet.”

JERRY VAN DIJK & BAREND HAZELEGER

Landschapsbeheer Nederland

Landschapbeheer Nederland is het sa- menwerkingsverband van twaalf provin- ciale organisaties Landschapsbeheer. Drie daarvan, in Brabant, Noord-Holland en Overijssel, zijn opgegaan in de Pro- vinciale Landschappen in genoemde provincies en hebben dus eigen gron- den; de rest niet. De provinciale organi- saties Landschapsbeheer ondersteunen de 35 tot 40 duizend vrijwilligers in Ne- derland die het landschap onderhouden. Waar houden die vrijwilligers zich mee bezig? Onder meer met het knotten van wilgen, het onderhoud van hakhoutbos- jes, de aanleg van paddenpoelen, heg- gen en van broedhopen voor ringslangen en met het weidevogelbeheer. De pro- vinciale organisaties Landschapsbeheer ondersteunen hen met materialen, ge- reedschappen en cursussen. Ze facili- teren ook burgerparticipatie. Dat bete- kent dat ze burgerinitiatieven gericht op behoud en verbetering van het land- schap ondersteunen, bijvoorbeeld als mensen vragen stellen bij het beleid van hun gemeente of provincie bij het ver- wijderen van landschapselementen voor infrastructurele werken. De vrijwilligers zijn geen lid van de organisaties Land- schapsbeheer. Arno Willems: “Ze zijn niet ‘onze’ vrijwilligers. Ze voelen zich misschien tot ons gedacht goed aange- trokken maar bovenal zetten ze zich met hart en ziel in voor het landschap. Wij

helpen hen die drive om te zetten in con- crete daden.”

De provinciale organisaties Landschaps- beheer werken samen met boeren, agrar- ische natuurverenigingen, met de grote terreinbeheerders zoals Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten, bepaalde Provin- ciale Landschappen en met organisaties als het IVN. Ook proberen ze bedrijven bij het beheer van het landschap te betrek- ken. Deze centrale positie maakt dat Land- schapsbeheer Nederland soms als verte- genwoordiger van andere beheerorganisa- ties optreedt. Zo speelt de organisatie een belangrijke rol in de coalitie “Hart voor natuur” van meer dan 30 milieu- en na- tuurorganisaties die zich hebben verenigd als reactie op het nieuwe natuurbeleid van het kabinet Rutte. Ook was Landschapsbe- heer Nederland een belangrijke trekker van het Landschapsmanifest, opgesteld door 47 maatschappelijke organisaties die vin- den dat het thema landschap hoger op de beleidsagenda moet komen.

De bezuinigingen op natuur en landschap komen hard aan bij de provinciale orga- nisaties Landschapsbeheer. Ze werden gefinancierd door het rijk, de provincies en de Nationale Postcode Loterij en door werkzaamheden op uur-factuur basis uit te voeren voor terreinbeheerders, agrari- sche natuurverenigingen en gemeenten. Die financiering van het rijk wordt nu af- gebouwd. Arno Willems: “Ik heb voor alle

twaalf organisaties de inkomstenstromen in de periode 2010-2014 in kaart gebracht en geschat. En dan zie je dat het totaalbedrag terugloopt van 39 miljoen in 2010 naar ongeveer 11 miljoen in 2014. Dat zullen we best nog wel wat bijplussen, maar dat er een halvering van het budget optreedt, is zeer realistisch. Het rijk zegt: het moet meer uit de basis komen, uit de mensen zelf, zelfwerkzaamheid, de handen uit de mouwen. Maar tegelijkertijd breken ze dan de structuren die daarvoor zijn, onder andere de organisaties Landschapsbeheer, af. Wensen dat dingen uit de basis komen is niet genoeg, je zult dat moeten faciliteren. Ik vind dat het rijk daarvoor verantwoordelijkheid blijft.”

Voor meer informatie zie:
www.landschapsbeheer.nl